

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา เรื่องแนวโน้มการนิเทศการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของไทยในทศวรรษหน้า ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา
2. ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
3. ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา
4. วิวัฒนาการการนิเทศการศึกษา
5. บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา
6. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการนิเทศการศึกษา
7. การนิเทศการศึกษาในอนาคต
8. สื่อและเทคโนโลยีประกอบการนิเทศการศึกษา
9. เทคนิคเดลฟาย

ความหมายของการนิเทศการศึกษา (Educational Supervision)

คำว่า การนิเทศการศึกษา นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันไปตามแนวความคิดของแต่ละบุคคล เช่น ครู ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียน อาจจะมีความคิดที่แตกต่างกันบ้าง ศึกษาพิเศษอาจจะมีความคิดเห็นว่า การนิเทศศึกษาเป็นการเพิ่มศักยภาพต่อการปรับปรุงการสอนตามโปรแกรมการทำงานที่กำหนดไว้ ครู อาจคิดถึงการนิเทศการศึกษาว่าเป็นแหล่งของการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ และมีความรู้สึกแตกต่างไปตามการรับรู้ในบทบาทของผู้นิเทศการศึกษาที่ครูผู้นั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย (Wiles and-Lovell, 1975) นักการศึกษาของไทยและของต่างประเทศได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้ คือ

สารัชช บัณฑิต (2504) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือการช่วยเหลือดูแลและตรวจตรา แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริม และเกื้อกูล เพื่อให้งานวิชาการและธุรการในโรงเรียนหรือแต่ละสายงานได้เกิดผลดี การนิเทศการศึกษานี้ไม่เกี่ยวกับการบังคับบัญชาแต่ประการใด แต่เป็นการแนะนำโดยแท้ และเป็นการแนะนำช่วยเหลืออย่างเปิดเผย

พนัส หันนาคินทร์ (2513) มีความเห็นว่า การนิเทศการศึกษาไม่ใช่การบังคับหรือจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษาคือแผนงานที่จัดขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน และเป็นบริการทางด้านวิชาการที่จัดให้แก่ครู

สาย ภาณุรัตน์ (2517) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพทั้งในด้านการเรียนและการสอน

ภิญโญ สาธร (2519) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาในการแนะนำครูและผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ให้รู้วิธีปรับปรุงการสอนหรือการให้การการศึกษา

ชาอุทัย อาจินสมาจาร (2525) มีความเห็นว่า การนิเทศการศึกษาคือกิจกรรมที่ทุกฝ่ายร่วมมือกันทดลองตามวิธีการของมัน โดยความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศึกษานิเทศก์จะเป็นแบบเพื่อนมากกว่าเป็นการบังคับบัญชาหรือควบคุม การนิเทศการศึกษาในสมัยใหม่จึงเน้นการร่วมงานของครูและศึกษานิเทศก์ต่อการประเมินผลตนเอง (Self-Evaluation) การนำตนเอง (Self-Direction) การแนะนำตนเอง (Self-Guidence) และการนิเทศตนเอง (Self-Supervision)

อาคม จันทสุนทร (2525) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นบริการอย่างหนึ่งที่จัดให้แก่ระบบการศึกษา มีเทคนิค และเป็นไปในทางวิชาการ การนิเทศการศึกษาจะกระทำต่อบุคลากรทางการศึกษา ทั้งครู ผู้บริหาร และฝ่ายบริการอื่น ๆ ในวงการการศึกษา โดยมีจุดหมายปลายทางที่ผลการศึกษาหรือเด็กที่ได้รับการศึกษา

วินัย เกษมเศรษฐ์ (2527) สรุปความหมายของการนิเทศการศึกษาเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา หมายถึง บริการสภาพผู้นำซึ่งช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานดีขึ้น

2. การนิเทศการศึกษา หมายถึง บริการเทคนิคที่เชี่ยวชาญซึ่งจัดไว้เพื่อศึกษาและปรับปรุงสถานะต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนและความงอกงามของนักเรียน
3. นิเทศ หมายถึง ประสานงาน กระตุ้น และนำทางไปสู่ความงอกงามของครู
4. การนิเทศ หมายถึง สภาพผู้นำและการพัฒนาสภาพผู้นำให้เกิดในกลุ่มอย่างร่วมมือ
5. การนิเทศการศึกษา หมายถึง โครงการที่ได้วางแผนไว้แล้ว เพื่อปรับปรุงการสอน

นิตยบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2527) สรุปว่า การนิเทศการศึกษา คือ การประสานงานและร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในอันที่จะพัฒนาการเรียนการสอน และจากความหมาย วิเคราะห์ได้ว่า

1. การนิเทศไม่ใช่การตรวจตรา แต่มุ่งประสานงานและร่วมมือระหว่างบุคลากรทางการศึกษา
2. เป้าหมายสูงสุดอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน
3. เป็นการสร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ มิใช่เป็นการกระทำที่เกิดจากการสั่งการ

วอลส์ (Wiles, 1967) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือการช่วยเหลือพัฒนาสถานะการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมและบริการที่ช่วยปรับปรุงการสอน ช่วยให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น มีขวัญดีขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น และกิจกรรมเหล่านี้รวมถึงการอบรมครูและการพัฒนาหลักสูตรด้วย

กู๊ด (Good, 1973) การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษา ในการแนะนำครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้วิธีการเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอน ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพการศึกษา (Professional Growth) ช่วยในการพัฒนาครู (Development of Teacher) ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Selection and Revision of Educational Objectives) ช่วยปรับปรุงเนื้อหาการสอน (Materials of Instruction)

ปรับปรุงวิธีสอน (Methods of Teaching) และช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน (Evaluation of Instruction)

แฮร์ริส (Harris, 1975) การนิเทศการศึกษา หมายถึง สิ่งที่ถูกกล่าวถึงในโรงเรียน กระทำต่อบุคลากรหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน มุ่งทำให้โรงเรียนเกิดประสิทธิผลในด้านงานสอนเป็นสำคัญ (The Major Instructional Goals)

วอลล์ และ โลเวลล์ (Wiles and LoveI, 1983) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ระบบพฤติกรรมขององค์กร ซึ่งเป็นการทำงานที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสอนของครูในระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนแก่นักเรียนให้ดีขึ้น

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่ได้อธิบายมาทั้งหมดนี้ ก็พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษานั้น มีความหมายหลายประการ มีทั้งความหมายในวงกว้างและวงแคบ จากแนวความคิดนี้จะเห็นว่า การนิเทศเป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบผลสำเร็จ โดยผ่านตัวกลางหรือบุคคลอื่น เช่น ครู หรือผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอีกต่อหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากการนิเทศการศึกษานั้นมีความละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อน เพราะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ก็จะต้องพัฒนาบุคคลเพื่อความผาสุกของมนุษย์ส่วนรวม ยิ่งบุคคลที่จะต้องพัฒนานั้นเป็นเด็กที่อยู่วัยเยาว์เท่าใด งานนิเทศยิ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น สาย ภาณุรัตน์ (2517) จึงได้จำแนกวัตถุประสงค์เฉพาะของการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ช่วยทำให้ครูเห็นและเข้าใจต้องแก้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่โดยเฉพาะของโรงเรียน ที่จะดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้น
2. ช่วยทำให้ครูได้เห็นและเข้าใจในความต้องการของเยาวชนและปัญหาต่าง ๆ ของ

เยาวชน และช่วยสนองความต้องการของเยาวชนอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ ตลอดจนช่วยแก้ไขและป้องกัน อันพึงจะมีแก่เยาวชน

3. ช่วยสร้างครูให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
  4. ช่วยส่งเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นทีมที่จะปฏิบัติงานร่วมกันด้วยกำลังสติปัญญาอันสูง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันเดียวกัน
  5. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงานให้ถูกต้องกับความสามารถของครูแต่ละคน และมอบหมายงานนั้น ๆ ให้ครูแต่ละคน แล้วช่วยประทับประคองให้ครูผู้นั้นใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานนั้นให้ก้าวหน้าอยู่เรื่อย ๆ
  6. ช่วยให้เกิดพัฒนาการสอนของตน
  7. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจในงานโรงเรียนและงานอาชีพ
  8. ช่วยประเมินผลงานของครูโดยอาศัยความเจริญงอกงามของเด็กไปตามแนวทางที่ได้ตกลงกันไว้
  9. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักค้นหาจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสมเพื่อแก้ไข
  10. ช่วยในด้านประชาสัมพันธ์ บอกเล่าและชี้แจงให้ราษฎรในท้องถิ่นได้ดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อให้ตัวราษฎรเข้าใจจนให้ความร่วมมือและให้การช่วยเหลือ
  11. ช่วยหยิบยกปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ทางโรงเรียนไม่สามารถจะแก้ไขได้ โดยลำพัง เสนอข้อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะแก้ไขให้หลุดจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และจากรายชัวร์ หรือกลุ่มรายชัวร์
  12. ช่วยป้องกันให้ครูพ้นจากการถูกใช้งานจนเกินขอบเขต และช่วยป้องกันครูจากการถูกตำหนิติเตียนหรือลงโทษอย่างไม่ยุติธรรม
- กู๊ด (Good, 1973) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์การศึกษา และช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีสอน
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2530) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้

1. เพื่อรักษาและส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษา
2. เพื่อแก้ปัญหา ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร ผู้สอน และบุคลากรของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและนโยบายของกรมสามัญศึกษา
3. เพื่อปรับใช้หลักสูตรและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเสนอใช้หลักสูตรที่จำเป็น ตลอดจนหลักสูตรการศึกษาพิเศษ หรือหลักสูตรเฉพาะอย่างตามความจำเป็น
4. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อันจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน และสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานดังกล่าว รวมทั้งให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา
5. เพื่อให้คำปรึกษาและประสานงานทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานขององค์การระหว่างประเทศ
6. เพื่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการเขต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ดำเนินโครงการและงานพัฒนาต่าง ๆ ที่มอบหมายไปยังเขตการศึกษาและจังหวัด

นอกจากนี้ สำหรับกรณีเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) มีความมุ่งหมายเฉพาะกรณีเทศการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนในความรับผิดชอบของงานสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. เพื่อแก้ปัญหา ให้ความร่วมมือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร ผู้สอน และบุคลากรของโรงเรียน ในสังกัดงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

3. เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเทคโนโลยี รูปแบบการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อันจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน และสามารถแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานดังกล่าวได้ รวมทั้งให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

5. เพื่อให้คำปรึกษาและประสานงานทางวิชาการแก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและกิ่งอำเภอ และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานองค์การระหว่างประเทศ

6. เพื่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการเขต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาอำเภอ ดำเนินโครงการและงานพัฒนาต่าง ๆ ที่กระทรวงและกรมมอบหมายไปยังเขตการศึกษา จังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ

จากแนวคิดต่าง ๆ ของนักการศึกษา พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษานั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคน พัฒนาคู ช่วยเหลือครู ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การศึกษา ช่วยประสานงานและความร่วมมือให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังจะสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจให้แก่ครู เพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามความมุ่งหมายของการศึกษา

ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา

เป็นที่กล่าวกันอยู่เสมอว่า ถ้าเราสามารถจะหาครูผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสู่ระบบการศึกษาได้แล้ว ยังจำเป็นอีกหรือไม่ที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา ให้มีผู้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางว่า ยังมีความจำเป็นอยู่เป็นอย่างไร ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social Change) ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ ต้องทำตัวเป็นตัวการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำการร่วมกับครู อาจารย์ และครู คณะบุคคล ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกษตรเป็น สังคมอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับต่าง ๆ เช่น ประถม มัธยม และวิทยาลัยครู เป็นต้น ดังที่ วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ (2524) กล่าวว่า

1) สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ศึกษานิเทศก์จึงเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2) ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการ เรียนการสอนก็เกิดขึ้นมาใหม่อยู่ตลอดเวลา จำเป็นที่ครูจะต้องติดตามศึกษาหาความรู้ทันสมัย อยู่เสมอ แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ในงานสอนมีอยู่มาก ศึกษานิเทศก์จึงเป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบ ช่วยเหลือในเรื่องนี้

วินัย เกษมเศรษฐ์ (2521) กล่าวไว้เช่นกันว่า ความจำเป็นในการจัดการนิเทศ การศึกษานั้นเกิดขึ้นจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปการศึกษาจึง ต้องเปลี่ยนไปให้สอดคล้องด้วย

2. การผลิตครูต้องเป็นที่ยอมรับกันว่า สถาบันผลิตครูบางแห่งไม่สามารถผลิตครูที่มี ประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อครูอาจารย์ไปทำงานในโรงเรียนแล้ว ต้องมีการฝึกอบรมครูประจำการ (Inservice Training) อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูนั้นเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา (Standardization) ในการรักษามาตรฐานของการศึกษา นั้น ต้องอาศัยผู้ชำนาญ โดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงาน และช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครู ประจำการ ให้มีความคิดกว้างไกล

ความจำเป็นในการรักษามาตรฐานทางการศึกษา การศึกษาของประเทศไม่อาจ รักษามาตรฐานไว้ได้ ถ้าขาดบุคคลที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน (วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ, 2510) การรักษามาตรฐานของการศึกษาที่จะกล่าวถึงนี้ มองใน แง่มุมของการศึกษาในทัศนะกว้างและเป็นมาตรฐานในระดับชาติ การจัดการนิเทศการศึกษาตาม

ความจำเป็นในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จัดกระทำโดยผู้แทนเทศภายนอก ซึ่งได้แก่ ศึกษาธิการ (วินัย เกษมเศรษฐ์, 2521) เพื่อควบคุมและรักษามาตรฐานการศึกษาของประเทศ

วิวัฒนาการการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใดไม่มีหลักฐานที่แน่นอน นักการศึกษาส่วนใหญ่เชื่อกันว่า การนิเทศการศึกษาอาจเริ่มต้นในสมัยจักรวรรดินิยมในรูปแบบของการตรวจตรา ควบคุม แล้ววิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน วัลส์ (Wiles, 1975) ได้แบ่งวิวัฒนาการการนิเทศไว้ 5 ระยะ คือ (อ้างจากวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535)

ระยะที่ 1 การตรวจตราจากฝ่ายบริหาร ก่อนปี ค.ศ. 1900 การนิเทศการศึกษานในระยะนี้เป็นการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นการตรวจตราทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูว่า ได้ปฏิบัติตามคำสั่งและได้ผลเพียงไร โดยถือว่าครูเป็นผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร

ระยะที่ 2 งานนิเทศเป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 การนิเทศการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไป ได้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ว่าเป็นผู้นิเทศการศึกษา ทั้งนี้เพราะการศึกษาเจริญขึ้น มีวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น ลำพังผู้บริหารไม่สามารถที่จะตรวจสอบการปฏิบัติงานของครูได้ เพราะขาดความรู้ทางด้านวิชาการ จึงได้มอบอำนาจให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาหรือศึกษาธิการเป็นผู้ปฏิบัติงานแทน ฉะนั้นการนิเทศการศึกษานในระยะนี้ก็ยังเป็นเพียงการส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาไปดูผลงานแทนผู้บริหารการศึกษา

ระยะที่ 3 การนิเทศการศึกษาโดยใช้แนวทางวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1920 ถึง ค.ศ. 1930 การนิเทศการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปโดยยึดหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ เพราะการวิจัยทางการศึกษาได้ก้าวหน้ามาก มีทฤษฎีทางการศึกษาใหม่ ๆ เกิดขึ้น และการวัดผลทางการศึกษาได้เจริญขึ้น จึงได้นำเอาสิ่งที่ค้นพบใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ครูในห้องเรียน ผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาจึงมีหน้าที่ต้องวิจัย และประเมินผลการปฏิบัติงานของครูว่าได้ดำเนินการไปตามเกณฑ์ และทฤษฎีต่าง ๆ ได้เพียงใด และยังมีหน้าที่ค้นคว้า วิจัย เพื่อหาสูตรและเกณฑ์ทฤษฎีหรือวิธีการ

สอนใหม่ ๆ มาแนะนำให้ครูปฏิบัติ

ระยะที่ 4 การนิเทศการศึกษาโดยใช้วิธีทางประชาธิปไตยและมนุษยสัมพันธ์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 ถึง ปี ค.ศ. 1940 การนิเทศการศึกษาเริ่มมองเห็นความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ ความแตกต่างของสังคมและบุคคล ครูในฐานะเป็นบุคคลหนึ่งย่อมมีอารมณ์และความรู้สึกถึงการให้ ครูมีส่วนร่วมและมีเสรีภาพที่จะคิดและเป็นตัวของตัวเองตามแบบประชาธิปไตยไม่ว่าจะคอยปฏิบัติ ตามแนวทางที่ผู้สั่งการมาเท่านั้น การนิเทศการศึกษาจึงเป็นงานที่จะต้องยอมรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากครู และให้ครูคิดและตัดสินใจงานการปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างเสรี

ระยะที่ 5 การนิเทศการศึกษาโดยใช้เหตุผลและปฏิบัติอย่างมีสติปัญญา การนิเทศ การศึกษายุคปัจจุบันเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลและสติปัญญาในการปฏิบัติงาน มีการ กำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนงานอย่างชัดเจนและเหมาะสม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการ เรียนการสอน โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย และหลายสาขาอาชีพ ด้วยวิธีการ ร่วมกันคิดและร่วมกันดำเนินงานเพื่อผลของการศึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สเปียร์ (Spears, 1954) ได้แบ่งวิวัฒนาการการนิเทศไว้ 4 สมัย คือ

สมัยที่ 1 การตรวจและควบคุมโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียน เริ่มปี ค.ศ. 1700 ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการตรวจควบคุมโดยทั่วไป แต่ไม่ได้ดูการสอนของครูว่าดีหรือไม่ มีปัญหาอย่างไร ทั้งนี้เพราะไม่มีความรู้พอ

สมัยที่ 2 การตรวจและควบคุมโรงเรียนโดยศึกษานิเทศก์ เริ่มปี ค.ศ. 1800 ซึ่ง คณะกรรมการโรงเรียนเห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องของเทคนิคต้องใช้ผู้รู้หรือผู้ชำนาญการจัดการ จึงเกิดมีศึกษานิเทศก์ขึ้น แต่การนิเทศการศึกษานี้ยังเป็นการตรวจและควบคุมเหมือนเดิม

สมัยที่ 3 การนิเทศการศึกษาโดยครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ที่มีความชำนาญในทางใด ทางหนึ่งโดยเฉพาะ

สมัยที่ 4 การนิเทศการศึกษาเป็นการอบรมเริ่มปี ค.ศ. 1953-ปัจจุบัน เป็นการ ร่วมมือกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครู ตลอดจนผู้ปกครอง เพื่อที่ครูจะได้รับความรู้ความสามารถในการสอนรวมทั้งสามารถค้นหาวิธีการที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

อายุ, เนสเซอร์ (Eye, Netzer, 1965) ได้แบ่งสมัยของการนิเทศการศึกษา ออกเป็น 4 สมัย ดังนี้

สมัยที่ 1 (ค.ศ.1652-1875) สมัยของการตรวจตราควบคุมจากผู้บริหาร เน้นการตรวจตราควบคุมโรงเรียนในเรื่องเกี่ยวกับบริเวณอาคารสถานที่ การปกครองนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน

สมัยที่ 2 (ค.ศ.1876-1936) สมัยของการให้ความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ จะมีผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู

สมัยที่ 3 (ค.ศ.1937-1959) สมัยของการให้ความสำคัญในการทำงาน จะเน้นการใช้ความพยายามร่วมกันในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน

สมัยที่ 4 (ค.ศ.1960-ปัจจุบัน) สมัยของการค้นคว้าวิจัย จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษาได้วิวัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยเริ่มต้นจากการควบคุมตรวจตรา แล้วเปลี่ยนแปลงเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอน ระยะเวลาสุดท้ายเป็นการจัดการศึกษาอบรมและค้นคว้าวิจัย แต่ในทางปฏิบัติการตรวจตราควบคุมก็ยังคงมีอยู่

สำหรับการศึกษาในประเทศไทย เริ่มมีมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณปี พ.ศ.2411 เมื่อมีการจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนจึงเริ่มมีการควบคุมตรวจตราให้เป็นไปตามพระบรมราชโองการ หลังจากนั้นได้มีการประกาศตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นในปี พ.ศ.2430 มี "เสนาบดีกรม" เป็นผู้รับผิดชอบงานทางการศึกษาทั้งหมด

ต่อมาได้ขยายการศึกษาออกไปตามหัวเมืองทำให้เสนาบดีและเจ้าหน้าที่จัดการศึกษาควบคุมดูแลได้ไม่ทั่วถึง จึงแต่งตั้งพนักงานตรวจแขวงขึ้นเพื่อออกไปตรวจการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเริ่มปฏิบัติงานครั้งแรกในปี พ.ศ.2443

ปี พ.ศ.2475 หลังจากได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ การควบคุมการเรียนการสอนอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ตรวจการ ผู้ตรวจการมีอำนาจอบรมครูในตำบลที่ไปตรวจจะอบรมด้วยตนเองหรือนัดกันไปอบรมที่อื่นนอกโรงเรียนก็ได้

ปี พ.ศ.2495 เริ่มมีหน่วยศึกษานิเทศก์รับผิดชอบงานนิเทศการศึกษาโดยตรงขึ้นในกรมสามัญศึกษา เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนฝึกหัดครูในส่วนภูมิภาคทางด้านวิชาการ

ปี พ.ศ. 2497 กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ระดับอนุบาล ประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย ให้มีมาตรฐานทั่วประเทศ โดยมีสำนักงานชั่วคราวที่โรงเรียนพญาไท และงานส่วนใหญ่เป็นงานค้นคว้าอบรมครู แนะนำพัฒนาอุปกรณ์การสอน สาธิตการสอน ทำคู่มือและให้ความช่วยเหลือจังหวัดต่าง ๆ

ปี พ.ศ. 2498 มีการก่อตั้งกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนฝึกหัดครูในสังกัดกรมวิสามัญ ย้ายไปสังกัดกรมการฝึกหัดครู คณะศึกษานิเทศก์ที่เคยปฏิบัติงานช่วยเหลือด้านฝึกหัดครูได้ย้ายมาเป็นศึกษานิเทศก์สังกัดกรมการฝึกหัดครูและในเวลาเดียวกัน กรมอาชีวศึกษาและกรมพลศึกษาได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งศึกษานิเทศก์ประจำกรมของแต่ละกรม และหน่วยศึกษานิเทศก์ของกรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมีฐานะเป็นหน่วยงานทางด้านวิชาการของกรม

ต่อมางานนิเทศการศึกษาได้ขยายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั้งราชอาณาจักร กระทรวงศึกษาธิการจึงอนุมัติให้แต่งตั้งศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญประจำจังหวัดขึ้นในปี พ.ศ. 2506 ครั้นถึง พ.ศ. 2508 กรมสามัญศึกษาก็ได้จัดตั้งศึกษานิเทศก์ประจำภาคขึ้น 12 ภาคการศึกษา และได้ขยายงานนิเทศการศึกษาออกไปทั่ว 12 ภาค และครบทุกจังหวัด

ปี พ.ศ. 2515 ได้ยุบกรมวิสามัญศึกษารวมเป็นกรมเดียวกับกรมสามัญศึกษา งานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษาจึงรวมกับหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาและเรียกว่าหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาในปีเดียวกันนี้เอง ฐานะของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษากกรมการฝึกหัดครูและกรมอาชีวศึกษาก็มีฐานะเป็นกอง แต่ก็ยังคงเรียกว่าหน่วยศึกษานิเทศก์

ปี พ.ศ. 2523 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523 ทำให้เกิดศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอกิ่งอำเภอกระจายอยู่ทั่วประเทศ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีระเบียบว่าด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2524 และปัจจุบันได้มีการดำเนินการที่จะพัฒนาองค์การบริหารศึกษานิเทศก์ ให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นการเคลื่อนไหวทางการนิเทศการศึกษาคั้งสำคัญของไทย

บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา

เมื่อก้าวถึงการนิเทศการศึกษาแล้ว ก็มักเข้าใจกันเสมอว่า ผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา คือ ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งเท่านั้น ซึ่งที่จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ ดังที่ วิลส์ (Wiles, 1967) ให้อธิบายว่า การนิเทศการศึกษามิจำเป็นต้องจำกัดว่า เป็นศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งจึงจะทำการนิเทศได้ เขาเห็นว่า สมาชิกคนหนึ่งคนใดก็ตามที่มีส่วนช่วยครูให้ทำการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ก็เรียกว่าเป็นการนิเทศการศึกษาเช่นเดียวกัน

สงัด อุทรานันท์ (2530) ได้เสนอแนวคิดว่า สำหรับบุคลากรทางการนิเทศการศึกษานในประเทศไทยนั้น ก็จะอยู่ภายใต้ขอบเขตของแนวความคิด นั่นคือบุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา จะได้แก่

1. ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารมีความสำคัญต่อการนิเทศการศึกษาเนื่องด้วยเหตุผลคือ

1) งานนิเทศการศึกษาคืองานของผู้บริหาร ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารจะต้องทำการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนควบคู่ไปด้วย เพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการที่ผู้บริหารทำการนิเทศการศึกษาคงคู่ไปด้วยแล้ว จะกล่าวได้ว่าผู้บริหารคนนั้นได้ทำงานของตนได้สมบูรณ์

2) จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ จัดการนิเทศการศึกษภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษาและจากการเป็นที่ปรึกษาและควบคุมรายวิชาการปฏิบัติการทางการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเป็นเวลานาน สามารถประเมินผลและสรุปได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับทำให้ความสนใจและเอาใจใส่ของผู้บริหารเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารจะเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้การดำเนินการนิเทศการศึกษามีประสิทธิผลสำเร็จและบรรลุผลตามจุดหมายที่ตั้งไว้

2. ศึกษานิเทศก์ ผู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งจะมีความสำคัญต่อการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1) เป็นบุคคลซึ่งทำหน้าที่นิเทศการศึกษาโดยตรง ซึ่งงานนิเทศการศึกษาคือว่าเป็นภารกิจหลักของศึกษานิเทศก์ทุกคน

2) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อปฏิบัติงานทางการนิเทศการศึกษาโดยตรง ดังนั้น ความสำเร็จของการจัดการนิเทศการศึกษาจึงจะขึ้นอยู่กับศึกษานิเทศก์เป็นอย่างมาก

3. ครูผู้ทำหน้าที่นิเทศ คณะครูผู้ทำหน้าที่นิเทศเป็นผู้นิเทศที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ทำหน้าที่จัดและดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษา คณะครูผู้ทำหน้าที่นิเทศในประเทศไทยเรามีอยู่หลายลักษณะ เช่นหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยม หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษา ครูวิชาการในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา และครูวิชาการของโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยา เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และครูที่มีความสามารถ ที่มีส่วนช่วยให้ครูได้ทำการปรับปรุง สภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

คุณลักษณะของบุคลากรในการนิเทศการศึกษา

งานนิเทศการศึกษาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ อีกหลายฝ่าย ความสำเร็จในการนิเทศการศึกษาเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของบุคลากรในการนิเทศ การศึกษาและความรู้ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะของบุคลากรในการนิเทศ การศึกษาจะเอื้อต่อการนิเทศการศึกษาได้มากขนาดไหน ในที่นี้จะแยกกล่าวถึงคุณลักษณะที่เอื้อต่อการนิเทศ การศึกษาของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และคณะครูผู้ทำหน้าที่นิเทศ ซึ่ง สัจด์ อุทรานันท์ (2530) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้อต่อการนิเทศการศึกษา

1) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจว่า การนิเทศการศึกษาเป็นงานของผู้บริหาร ส่วนผู้ทำหน้าที่นิเทศ นั้นจะถือว่าเป็นคณะทำงานของผู้บริหาร ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บริหารให้ลงไปทำงานร่วมกับครู

2) เป็นผู้มีความสนใจและให้ความสำคัญแก่งานวิชาการ โดยถือว่างานวิชาการเป็นงานหลักของการจัดการศึกษา ส่วนงานอื่น ๆ นั้นถือว่าเป็นงานที่สนับสนุนและส่งเสริมงานวิชาการ

3) ให้ความสำคัญแก่การบริหารบุคคล โดยถือว่า ผลงานที่มีคุณภาพนั้นจะมาจาก ผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพโดยตรง

4) ยอมรับการทำงานเป็นคณะและให้เกิดเกียรติแก่ผู้ร่วมงานทุกคนโดยถือว่า ทุกคน มีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

2. คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ ๖ ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ ในประเทศไทยหลายคน จากข้อค้นพบสรุปคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ดังต่อไปนี้

1) ด้านลักษณะส่วนตัว ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นศึกษานิเทศก์ควรจะเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเองมีความอดทน กระฉับกระเฉงว่องไว เป็นคนที่เปิดเผย ไม่เย่อหยิ่ง และมีมนุษยสัมพันธ์ดี

2) ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์ควรเป็นผู้มีความรู้ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคในการพูด มีความสามารถในการสาธิตการสอน มีความสามารถทางด้านประเมินผลและวิจัย

3) ด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม ผู้ที่จะเป็นศึกษานิเทศก์ควรมีความเป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรม มีคุณธรรมประพาศดี รู้จักประมาณตน มองโลกในแง่ดี เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้แนะนำและผู้ตามที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักการยกย่องชมเชย ผู้ที่ทําดี

4) ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์จะต้องเป็นคนที่ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความตั้งใจจริงในการทำงาน

3. คุณลักษณะของคณะครูผู้ทำหน้าที่นิเทศ

จากการวิจัยของ ถวิล วรรณประเก (อ้างถึงใน สัจด์ อุทรานันท์, 2530) ได้ศึกษาคุณลักษณะของคณะครูผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน พอสรุปได้ว่า คณะครูผู้ทำหน้าที่นิเทศ ควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังนี้

1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และมีผลงานที่ยอมรับของเพื่อนครูภายในโรงเรียน

2) เป็นผู้ไม่นิยมใช้อำนาจในการทำงาน

3) มีความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา หลักสูตร

และการสอน

4) มีความสามารถในการบริหารจัดการสอน

5) มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการสอน จิตวิทยาพัฒนาการ และเข้าใจสภาพของท้องถิ่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคลากรในการนิเทศการศึกษาดังกล่าวแสดงถึงคุณลักษณะโดยส่วนรวมของผู้นิเทศ ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปว่า ผู้นิเทศควรจะเป็นผู้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สังคม และสติปัญญา มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในเรื่องของการนิเทศการศึกษา เรื่องหลักสูตรและการสอน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการนิเทศการศึกษา

ปัจจุบันแนวความคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษามีการพัฒนาไปอีกมาก บทบาทของผู้นิเทศจึงอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่ง สจัด อุทรานันท์ (2530) แยกบทบาทหน้าที่ออกได้ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่มีต่อการนิเทศการศึกษา

1) ต้องถือว่าการนิเทศการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ของตน แต่การปฏิบัติงานนิเทศนั้นผู้บริหารอาจดำเนินการเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นทำหน้าที่แทนก็ได้

2) ร่วมวางแผนการจัดการนิเทศการศึกษาร่วมกับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยอยู่ในฐานะประธานของคณะทำงานจะมีความเหมาะสมที่สุด

3) เป็นผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการศึกษา โดยการให้บริการและสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

4) สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาโดยการเยี่ยมเยียนดูการทำงาน การสอบถามเพื่อแสดงความสนใจหรือห่วงใยต่อคณะทำงานรวมถึงการทบทวนรางวัล โดยการพิจารณาให้ความเห็นชอบเป็นกรณีพิเศษอีกด้วย

2. บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ในการจัดการนิเทศการศึกษา

1) ร่วมวางแผนในการปฏิบัติงานโดยมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ ร่วมกำหนดจุดมุ่งหมาย และกำหนดทางเลือกรวมทั้งวางแผนทางในการปฏิบัติงาน

2) เป็นวิทยากรผู้ให้ความรู้ในสิ่งที่จะปฏิบัติ หากศึกษานิเทศก์ไม่มีความถนัดในเรื่องใดก็เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จะต้องแสวงหาวิทยากรจากแหล่งอื่นมาช่วยให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน

3) ดำเนินการนิเทศการปฏิบัติงานโดยการมีส่วนร่วมในการทำงานให้คำแนะนำปรึกษาให้การช่วยเหลือช่วยแก้ไขจุดบกพร่องและชี้แนะให้ผู้รับการนิเทศได้พัฒนาตนเอง

4) ท้าการสร้างขวัญและให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจ

5) ดำเนินการประเมินผลการจัดการนิเทศการศึกษาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ หรือเพื่อหาทางยกระดับคุณภาพของผลการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น

คิมบอลล์ ไวลส์ (Wiles, 1967) ระบุถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ ดังนี้

1. เป็นผู้ให้ความสนับสนุน (Supporting)
2. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ (Assisting)
3. เป็นผู้มีส่วนร่วม (Sharing) ในการปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่าการแนะนำหรือสั่งการแต่เพียงอย่างเดียว

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2535) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศไว้ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์ เมื่อดูบทบาทและหน้าที่ด้านการศึกษาธรรม ๆ แล้วพอสรุปได้ดังนี้คือ

1.1 บทบาทหน้าที่ด้านการวางแผนการนิเทศ ศึกษานิเทศก์ทุกหน่วยและทุกคน มีหน้าที่ในการวางแผนในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา

1.2 การนิเทศสถานศึกษาด้านการบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน และงานสนับสนุนการสอน (งานวัดผล แนะนำ วัสดุฯ การเงิน) บทบาทและหน้าที่ด้านนี้ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา และศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา-แห่งชาติปฏิบัติได้มากที่สุด เพราะความรู้ลึกของผู้รับการนิเทศยอมรับผู้ให้การนิเทศมากกว่าสถานศึกษาอื่น เช่น ในระดับอาชีวศึกษา กรมการฝึกหัดครู ทางด้านสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และการศึกษานอกโรงเรียน กระทำได้ไม่เต็มที่ เพราะมีศึกษานิเทศก์จำนวนน้อย ส่วนศึกษานิเทศก์กรมพลศึกษาไม่ได้มีเทศวิद्याลัยพลศึกษา แต่ไปนิเทศโรงเรียนมัธยมศึกษา

เป็นส่วนใหญ่

1.3 ด้านการเป็นวิทยากรประชุม อบรม และสัมมนา ศึกษานิเทศก์ทุกกรมได้ปฏิบัติบทบาทและหน้าที่นี้ค่อนข้างมาก เพราะกรมกองต่าง ๆ จะจัดโครงการและมอบหมายให้ปฏิบัติ ยกเว้นของกรมการฝึกหัดครู รู้สึกว่าทำได้น้อย เนื่องจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วในเรื่องการนิเทศสถานศึกษา

1.4 นิเทศการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการจัดการเรียนการสอน บทบาทและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ในเรื่องนี้จะต้องนิเทศให้ครูได้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา เช่น นวัตกรรมและเทคโนโลยีเกี่ยวกับสื่อการสอนเกี่ยวกับเรื่องการสอนการประเมินผลการเรียน การใช้คอมพิวเตอร์ การพัฒนาองค์การ เป็นต้น

1.5 การส่งเสริมการนิเทศภายใน ปัจจุบันนี้ทิศทางการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาเปลี่ยนไปเพราะความจำกัดของหลายองค์ประกอบ เช่น ศึกษานิเทศก์มีน้อยงบประมาณน้อย จึงมีการส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการนิเทศภายใน โดยเน้นบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จากภายนอก ที่จะต้องพยายามกระตุ้นให้โรงเรียนดำเนินการในด้านนี้

1.6 การประสานงานวิชาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษานิเทศก์แต่ละกรม จำเป็นต้องประสานการทางด้านวิชาการแต่ละระดับ บทบาทในด้านนี้นับว่าสำคัญมาก แต่เท่าที่ปฏิบัติมาปัจจุบันบทบาทหน้าที่ในด้านนี้นับว่าสำคัญมาก แต่เท่าที่ปฏิบัติมาปัจจุบันบทบาทหน้าที่ในด้านนี้ค่อนข้างน้อย

1.7 การประเมินผลการนิเทศ คือ การได้ตรวจสอบดูว่าภายหลังที่ได้ปฏิบัติงานนิเทศไปแล้วการปฏิบัติงานของครูมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ บทบาทนี้แต่ละกรมยังมองไม่เห็นชัดเจน

1.8 วิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศบทบาทนี้นับว่าสำคัญยิ่ง แต่เท่าที่ศึกษาจะเห็นว่าไม่ค่อยมีงานประเภทนี้ปรากฏว่า ทั้งนี้เป็นเพราะว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการวิจัย หรือมองว่าการวิจัยนั้นท้อยาก มีกระบวนการมากมาย จึงคิดว่าลำบากในการทำวิจัย

2. ผู้บริหารโรงเรียน

จากการศึกษาแนวคิด หลักทฤษฎีของนักการศึกษาหลายท่านเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในด้านการนิเทศการศึกษา รายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปบทบาทและหน้าที่

ของผู้บริหารได้ดังนี้

- 1) ช่วยครูแต่ละคนในการเรียนการสอนให้ได้ผลดี ช่วยแก้ปัญหาในด้านการสอนและปัญหาส่วนตัว
- 2) เป็นผู้ประสานงานบริการแก่ครูทุกคนในด้านวิธีและปัญหาส่วนตัว
- 3) ท้าหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูทุกโอกาส คือ สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำที่แจ่ม ชัดแนะวิทยากรที่เหมาะสมให้แก่ครู
- 4) ประเมินผลการเรียนการสอนและโปรแกรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 5) สร้างขวัญของครูให้อยู่ในสภาพสูง
- 6) ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาวิชาชีพของครูให้ก้าวหน้า

ในปัจจุบันนี้บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการนิเทศภายในโรงเรียน เพราะในการทำหน้าที่นี้เทศนั้น ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการนิเทศการปฏิบัติสัมพันธ์กับครูภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี รู้จักสร้างระบบการนิเทศภายในโรงเรียน มอบหมายงานให้ถูกต้องกับลักษณะของคน

3. หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ครูวิชาการกลุ่ม

หัวหน้าหมวด หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ครูวิชาการ ก็ถือว่าเป็นผู้ทำหน้าที่นิเทศด้วย เพราะจะเป็นผู้คุ้นเคยหรือมีสัมพันธ์ภาพกันหมวดวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ บทบาทและหน้าที่ก็มีหลายประการ เช่น การสนับสนุนให้มีโปรแกรมการสอน จัดตัวอย่างที่ดีในการสอนหาข้อมูลและวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น สร้างขวัญและกำลังใจ

เพื่อให้ครูทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จัดให้ครูพบปะกันเป็นประจำเพื่อรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เข้าไปเยี่ยมห้องเรียน ทำงานร่วมกันกับครูและนำแหล่งความรู้เฉพาะสาขาวิชามาให้ครูในหมวดวิชาของตน สนับสนุนให้ครูมีผลงานในการค้นคว้าวิจัย (สันต์ ธรรมบำรุง, 2526)

4. ครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมาย

ครูผู้สอนจะทำการนิเทศเพื่อนครูด้วยกัน และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การที่เป็นเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน อาจจะทำให้ครูรู้สึกสบายใจขึ้นที่จะรับการนิเทศ เพราะเมื่อมี

อาชีพอะไรก็ตามอาจจะปรึกษากันได้ทันที โดยไม่รู้สึกรู้สีกว่าถูกบีบบังคับ

วินัย เกษมเศรษฐ์ (2521) ได้กล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ว่าอย่างน้อยจะต้องมีดังนี้

1. เป็นผู้นำของกลุ่มบุคคล
2. เป็นผู้สร้างขวัญและส่งเสริมให้มีความมุงอกงามในอาชีพ
3. เป็นผู้บริการในทางปรึกษาหารือ
4. เป็นผู้ประสานงาน
5. เป็นผู้พัฒนาและผู้ใช้หลักสูตรในระดับท้องถิ่น
6. เป็นผู้อำนวยความสะดวก

แฮร์ริส (Harris, 1985) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาที่ดีจะต้องอาศัยทักษะเบื้องต้น และกระบวนการที่ดี ศึกษานิเทศก์เป็นนักวิชาการระดับสูง หน้าที่สำคัญในการนิเทศการศึกษา คือ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เช่น ครู ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง และศึกษานิเทศก์ด้วยกัน แฮร์ริส (Harris) ได้เสนอหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ไว้ 10 ประการ คือ (อ้างจาก วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535)

1. พัฒนาหลักสูตร (Developing curriculum)
2. จัดทำระบบการสอนแนะนำการสอน (Organizing for instruction)
3. จัดครูทำการสอน (Providing instruction staff)
4. เตรียมเครื่องอำนวยความสะดวก (Providing instructional facilities)
5. เตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอน (Providing materials)
6. เตรียมอบรมครูประจำการ (Arranging for inservice education)
7. จัดปฐมนิเทศครูใหม่ (Orienting staff members)
8. ช่วยเหลือบริการพิเศษเกี่ยวกับการสอน (Relation other services to instruction)
9. สร้างความสัมพันธ์กับประชาชนทั่วไป (Developing public relations)
10. การประเมินผลการสอน (Evaluation of instruction)

ลูซิโอ และ แมคเนล (Lucio and McNeil, 1962) กล่าวว่า หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ มี 6 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) ศึกษานิเทศก์ต้องรู้จักการวางแผนปฏิบัติงานของตนเองและหมู่คณะ เพื่อพัฒนานโยบายทางการศึกษา
2. การบริหาร (Administration) ศึกษานิเทศก์ควรตัดสินใจทำงานด้วยตนเองเพื่อความคล่องตัวของกรปฏิบัติงาน
3. การนิเทศ (Supervision) ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการสอนให้ดีขึ้น
4. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ศึกษานิเทศก์ต้องมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงหลักสูตร จัดทำคู่มือครู และช่วยเหลือแบบเรียนให้แก่โรงเรียน
5. การสาธิตการสอน (Demonstration Teaching) ศึกษานิเทศก์ควรสาธิตการสอนให้ครูดูได้ด้วยตนเอง หรือจัดให้บุคคลอื่นสาธิตให้ดู
6. การวิจัย (Research) ศึกษานิเทศก์ควรทำการวิเคราะห์ค้นคว้า ทดลองเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีการวิจัยอย่างมีระเบียบแบบแผน พร้อมทั้งเสนอแนะความคิดใหม่ ๆ และผลการวิจัยให้ครูทราบ

สเวียร์ริงเงิน (Swearingen, 1962) ได้สรุปหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ในปัจจุบันไว้ 8 ประการ คือ

1. ส่งเสริมการประสานงาน
2. ส่งเสริมการเป็นผู้นำ
3. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
4. ส่งเสริมด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. ส่งเสริมด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เจริญขึ้น
6. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์สภาพการเรียนการสอน
7. ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู
8. สร้างขวัญและให้กำลังใจครู ให้ครูรู้สึกมีความมั่นคงและประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

สุภาพร ราชกรกิจ (2516) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ไว้ ดังนี้

1. วางแผนงานร่วมกับครู ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนานโยบาย ร่วมงานโครงการดำเนินงานให้บรรลุ โดยทำหน้าที่ปรึกษาและแนะนำจัดปัญหาของแต่ละคน
2. ร่วมมือด้านบริหาร ช่วยในการตัดสินใจดำเนินการและแนะแนวทางการจัดการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา
3. จัดให้มีการประชุมปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ และนำมาปรับปรุงวิธีสอน
4. จัดพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน โดยช่วยคณะครูตั้งวัตถุประสงค์ของการสอน โดยเลือกประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้เด็ก เลือกวิธีสอนและอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสม
5. จัดการเกี่ยวกับสาขาวิธีการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอน การใช้นั่งสือเรียน รวมถึงเอกสารทางวิชาการ
6. ช่วยประสานงานทุกฝ่าย และจัดหาความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
7. มีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลการศึกษา รวมทั้งวิจัยโครงการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2514) กล่าวว่า หน้าที่ของศึกษานิเทศก์คือ คอยดูแลมาให้ครูสำมัยด้วยการจัดประชุมหรือสัมมนา ผลิตเอกสาร วารสาร ทรายเย็บมโรงเรียน และช่วยกระตุ้นให้สมาคมครูมีการเคลื่อนไหวด้านวิชาการต่าง ๆ ตลอดเวลา

ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ดังต่อไปนี้

1. นิเทศบุคลากรในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ทั้งสายปฏิบัติการสอน สายสนับสนุนการสอน และสายบริหาร
2. ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในการปฏิบัติงานทั้งด้านวิชาการ การบริหาร ชุรการ การปกครอง และอาคารสถานที่
3. ศึกษา ค้นคว้า สืบวิจัย ทดลอง วิจัย ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ทั้งทางด้านวิชาการ และการบริหารการศึกษา

4. พิจารณาปรับใช้หลักสูตร แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียนการสอน หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของภูมิภาคต่าง ๆ

5. ผลิตคู่มือ เอกสารวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

6. ปรับปรุง ส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนและการบริหารการศึกษาโดย ใช้นวัตกรรมทางการศึกษา

7. จัดประชุม อบรม สัมมนาครู-อาจารย์ หรือผู้บริหารการศึกษาเพื่อส่งเสริม งานวิชาการ

8. เผยแพร่ความรู้ เทคโนโลยี-นวัตกรรม และผลการวิเคราะห์วิจัยที่เป็น ประโยชน์การปฏิบัติงานของครูและผู้บริหาร

9. ติดตามและประเมินผลงานทางด้านวิชาการ

10. ประสานงานด้านวิชาการ แก่หน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง

11. ดำเนินการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลดีต่อการเรียน การสอน และการจัดกิจกรรมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

12. ดำเนินการประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานศึกษาธิการเขต สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ตามโครงการและงานพัฒนาต่าง ๆ ที่กระทรวงและกรมต่าง ๆ มอบหมายและขอความร่วมมือไปยังเขตการศึกษาและจังหวัด

13. งานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2533 ได้กำหนดไว้ 8 ข้อ ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนและ การนิเทศการศึกษา

2. เผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และผลการวิเคราะห์ วิจัยที่เป็น ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังคม

3. นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

4. ประสานงานทางด้านวิชาการแก่หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ดำเนินการส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
6. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษา ตามแผนงานและโครงการที่กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มอบหมายและขอความร่วมมือ
7. พัฒนาการนิเทศและให้บริการทางการศึกษา

นอกจากนี้ อาคม จันทสุนทร (2525) ได้สรุปบทบาทของผู้นิเทศการศึกษาไว้

2 ประการ คือ

1. บทบาทในฐานะที่ปรึกษาหารือ ผู้ช่วยคิดของผู้บริหาร หมายถึง เป็นผู้ช่วยในการวางแผนงาน การดำเนินงานต่าง ๆ รวมทั้งช่วยเหลือในการตัดสินใจของผู้บริหาร ดังจะเห็นว่าศึกษานิเทศก์นั้นจะเป็นที่ปรึกษาและช่วยในด้านความคิดเชิงวิชาการแก่อธิบดี หรือ ศึกษาธิการและครู ซึ่งเป็นผู้นิเทศในโรงเรียน อันได้แก่ ครูทำหน้าที่หมวดหรือสหวิชา และหัวหน้าฝ่ายวิชาการในโรงเรียนก็เป็นที่ปรึกษาของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน บทบาทหน้าที่นี้เทศการศึกษามิทางอ้อม คือ ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจหรือดำเนินการในการบริหารและจะมีผลถึงการเรียนการสอนอีกขั้นหนึ่งต่อไป บทบาทนี้เหมือนเช่นเป็นเสนาธิการของกอง
2. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้ทำให้สถานการณ์การเรียนการสอนของครูที่จัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นิเทศการศึกษาในบทบาทนี้จะพยายามมีกิจการให้ครูได้เรียนรู้และปฏิบัติในด้านการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้นเหมือนเป็นครู

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นิเทศตามทัศนะของนักการศึกษาต่าง ๆ พอสรุปได้ว่า ผู้นิเทศมีบทบาทเป็นผู้ทางวิชาการที่คอยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ กระตุ้น ส่งเสริม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน มีบทบาทในฐานะที่ปรึกษา เป็นผู้วัดและประเมินผลการศึกษา นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ

การนิเทศการศึกษาในอนาคต

ในปัจจุบันมีการพูดถึงแนวโน้มของสิ่งต่าง ๆ ในอนาคตอยู่มากเหมือนกัน เช่น การบริหารแบบอนาคตนิยม เป็นต้น นักการศึกษาหลายท่านก็ได้ให้ข้อคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในอนาคต เช่น Wiles (1975) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการนิเทศการศึกษาในอนาคตนั้น ขึ้นอยู่กับสมมติฐานต่าง ๆ ดังนี้คือ (อ้างจาก วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535)

1. สมมติฐานเกี่ยวกับอนาคตโดยธรรมชาติของครู โดยเชื่อว่าครูมีความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกาย สังคม จิตวิทยา และต้องการให้ความต้องการของตนได้รับความสำเร็จ
2. สมมติฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอนในอนาคต โดยเชื่อว่า การเรียนการสอนในอนาคตต้องอาศัยหลักจิตวิทยา เทคโนโลยี และควมมีวินัยในตนเอง โรงเรียนยังเป็นแหล่งถ่ายทอดมรดกทางการสังคม
3. สมมติฐานเกี่ยวกับอนาคตขององค์การทางการศึกษา เชื่อว่า องค์การทางการศึกษาจะเป็นระบบเปิดมากกว่าที่เป็นอยู่ ครูต้องเปลี่ยนแปลงการสอนของตนให้เหมาะสมกับทักษะใหม่ในอนาคต

ผู้ที่ทำหน้าที่ทางการนิเทศ ควรมึคุณสมบัติดังต่อไปนี้

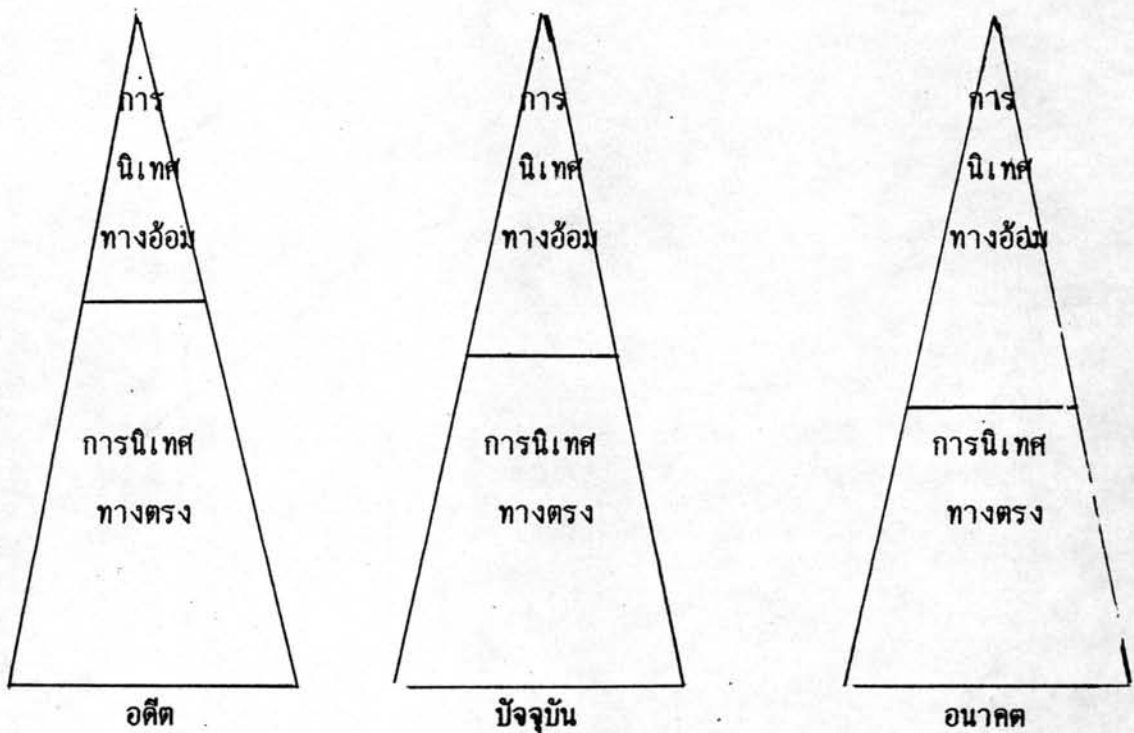
1. มีความเข้าใจพื้นฐานทางด้านจิตวิทยา และความจำเป็นของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้
2. มีความสามารถพิเศษ
3. มีทักษะในการเป็นผู้นำ

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบันเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาตลอดถึงสภาพการศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการนิเทศโดยตรง นิสิตภาควิชาบริการการศึกษา สาขานิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอแนวโน้ม รูปแบบกระบวนการและวิธีการนิเทศการศึกษาในอนาคตไว้ดังนี้ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535)

รูปแบบการนิเทศการศึกษา

รูปแบบการนิเทศการศึกษา วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2535) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า รูปแบบการนิเทศการศึกษาในอนาคตจะเป็นการนิเทศทางอ้อม คือ นิเทศโดยใช้สื่อ (Media) เช่น เอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ มากกว่าการนิเทศทางตรง ที่ศึกษานิเทศก์ไปพบปะกับครูด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะจำนวนครูมีมาก ความรู้ของครูก็สูงขึ้น เทคโนโลยีแพร่หลายมากขึ้น การนำความรู้ไปให้ครูโดยตรงจึงไม่ทันกับการแพร่ของข่าวสารและการกระทำได้ไม่ทั่วถึง

หากจะเปรียบเทียบรูปแบบของการนิเทศในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่าง อาจดูได้จาก Diagram ดังนี้

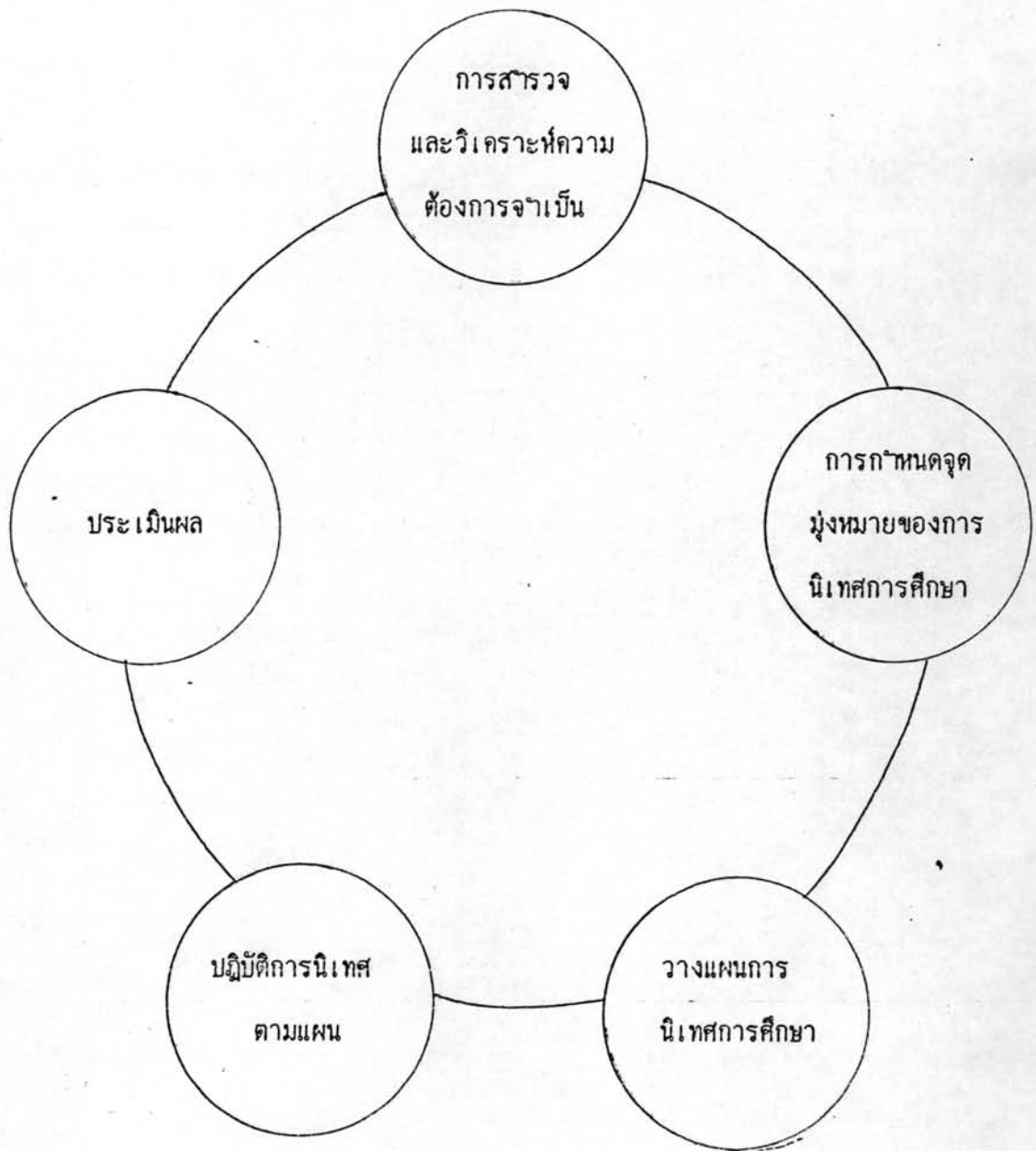

จากภาพจะพบว่า ในอนาคตรูปแบบการนิเทศการศึกษาจะเป็นการนิเทศทางอ้อมมากกว่าทางตรง โดยการนิเทศทางตรงจะยังคงใช้อยู่แต่ลดน้อยลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต

กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศศึกษาในอนาคตนั้น นิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา สาขานิเทศ
การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ได้เสนอไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535)

1. ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Need Assesment) โดยการ
สำรวจปัญหาของโรงเรียน วิเคราะห์ภารกิจของโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การตั้งจุดมุ่งหมายในการ
นิเทศการศึกษา
2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของกระบวนการนิเทศการศึกษา กำหนดโดยคำนึงถึงความต้องการ
จำเป็นที่วิเคราะห์ได้
3. ขั้นการวางแผนและโครงการนิเทศการศึกษา ต้องใช้วิธีการและขั้นตอนของการ
วางแผนที่รัดกุม เพื่อให้ได้แผนงานและโครงการที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน
4. ขั้นปฏิบัติการนิเทศตามแผน ขั้นนี้จะมีการจัดทำโครงการย่อย ตามทางเลือกที่
กำหนดไว้ในแผน แล้วปฏิบัติตามโครงการเหล่านั้น
5. ขั้นประเมินผล จะต้องประเมินโดยยึดจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 อาจ
ประเมินทั้งขณะปฏิบัติงาน และเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานตามแผน

วิธีการนิเทศ

วิธีการนิเทศการศึกษาในอนาคต จะดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ

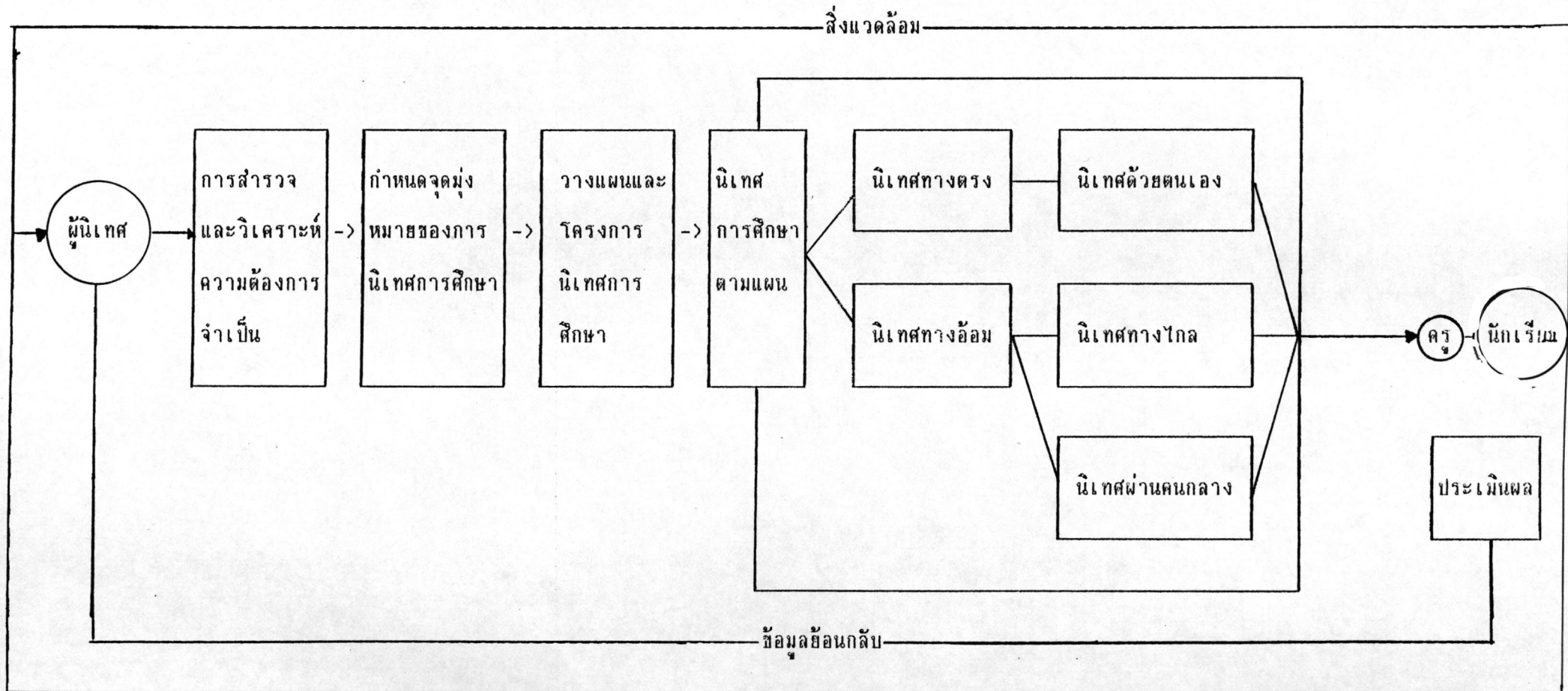
1. วิธีการนิเทศด้วยตนเอง ซึ่งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยตรง ส่วนเทคนิคการนิเทศอาจใช้การประชุม อบรม สัมมนา สาริต ฯลฯ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

2. การนิเทศทางไกล เป็นการนิเทศที่ใช้สื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอเทป สไลด์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

3. การนิเทศผ่านคนกลาง เป็นการนิเทศการศึกษาที่ผู้นิเทศจัดกระทำโดยผ่านบุคคลอื่น เช่น ผู้นิเทศนิเทศบริหาร หัวหน้าหมวด แล้วให้บุคคลเหล่านั้นนิเทศครูในโรงเรียนของตนต่อไป

จากเรื่องรูปแบบ กระบวนการ และวิธีการของการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปรวมด้วยรูปแบบของการจัดการนิเทศการศึกษาในอนาคตได้ดังนี้

รูปแบบของการจัดการ
 การนิเทศการศึกษาของไทยในอนาคต

จากรูปข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้นิเทศในทศวรรษหน้านั้นต้องทำงานอย่างมีระบบ ขั้นตอน หรือที่เรียกว่า กระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งนิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา สาขา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอไว้ 5 ขั้นตอน และในการ ดำเนินการนิเทศนั้นผู้นิเทศต้องเลือกรูปแบบที่จะทำการนิเทศว่าจะใช้การนิเทศทางตรงหรือทาง อ้อม หรือทั้งสองวิธี นอกจากนี้พิจารณาว่าวิธีการใด เทคนิคใดบ้างจึงจะเหมาะสมและเกิด ประโยชน์สูงสุด

ในทางปฏิบัติไม่จำเป็นต้องดำเนินการทุกขั้นตอน หากขั้นตอนใดได้ดำเนินการไปแล้วก็เริ่มขั้นตอน ใหม่ได้เลย เช่น หากมีข้อมูลจากการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแล้วก็กำหนดจุด- มุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาได้เลย อนึ่ง ผู้นิเทศและครูอาจทำงานร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ ก็ได้

สื่อและเทคโนโลยีประกอบการนิเทศการศึกษา

สื่อและเทคโนโลยีประกอบการนิเทศการศึกษา แสงจันทร์ อิทรานนท์ (2532) ได้กล่าวไว้ ซึ่งสรุปได้ว่า

สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่ใช้ช่วยในการเรียนรู้ ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อ ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สื่อการสอนรู้จักกันในชื่อของโสตทัศนวัสดุ (Audiovisual Aids) ซึ่งเป็นการเรียก ในลักษณะของสิ่งของ หรือเครื่องมือสำหรับสอน (Tools for Instruction) ปัจจุบัน สื่อการ สอนมีได้จำกัดอยู่แต่เพียงเฉพาะในเรื่องของเครื่องมือ เช่น กระดานดำ เครื่องเทปบันทึกเสียง ตลอดจนจอโทรทัศน์และคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ยังมีมองกว้างไปถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ อันเป็นผลจาก ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเรียกกระบวนการทั้งหมดในการช่วยเสริมประสิทธิภาพ ของการสอนว่า "เทคโนโลยีทางการสอน"

เทคโนโลยี (Technology) คือ การประยุกต์ความรู้และสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ ภายภาพ หรือความรู้ความคิดทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อนำไปใช้ในการทำงาน เพื่อให้งานมี ประสิทธิภาพกว่าเดิม คือ คุณภาพของงานดีขึ้นและประหยัดขึ้น (อาคม จันทสุนทร, ม.ป.ป. อัดสำเนา)

เทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในการศึกษาหลายทาง ใช้สิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการศึกษา เช่น การใช้อุปกรณ์การศึกษา และเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้นยังได้นำความรู้ความคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ไปใช้ในการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งการนิเทศติดตามผลงานการศึกษา สิ่งเหล่านี้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ใช้เทคโนโลยีมาประกอบ

เทคโนโลยีทางการศึกษาอาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทเครื่องใช้ (Hard ware) เช่น เครื่องอัดสำเนา เครื่องพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น
2. ประเภทวัสดุ (Soft ware) เช่น หนังสือ แบบเรียนนินงาน ม้วนเทป ฟิล์ม สไลด์ แผ่นป้าย เป็นต้น
3. ประเภทวิธีการ (Method) เช่น วิธีเรียนแบบศูนย์การเรียนการสอนโดยวิธีการอภิปรายปัญหา (แบบเรียนปลายเปิด) วิธีการนิเทศภายใน เป็นต้น

เทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในการศึกษามากขึ้น เพราะในปัจจุบันนี้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวอยู่เสมอ การศึกษาเป็นเรื่องของสังคม จึงต้องปรับการศึกษาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมทั้งมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ นักการศึกษาจึงนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษามากขึ้น เพื่อช่วยงานที่ปฏิบัติอยู่เดิมมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ประหยัด (Economy) และมีอำนาจการผลิตสูง (Productivity) ตัวอย่างเช่น แต่เดิมวิธีการเรียนการสอนมีแต่วิธีการพูดให้ฟัง จูงใจผู้เรียนให้สนใจก่อนจึงนำเข้าสู่บทเรียน อุปกรณ์การสอนมีเพียงกระดานดำ ชอล์ค หนังสือแบบเรียน ต่อมาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มีการนำสไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนเครื่องคอมพิวเตอร์ประกอบการสอน ในด้านวิธีการให้ความรู้จากเดิมครูเป็นผู้ยึดเยียดความรู้ไว้เสมอ ให้จำไปท่อง ก็เปลี่ยนเป็นการตั้งประเด็นอภิปรายปัญหาหาเหตุและผลของเรื่องต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการ "คิดเป็น" โดยการนำข้อมูลส่วนตัว ความรู้ที่ได้รับและสภาพแวดล้อมของเขามาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เป็นต้น

สื่อและเทคโนโลยีที่ช่วยประกอบการนิเทศ

สื่อและเทคโนโลยีที่ช่วยประกอบการนิเทศการศึกษา มีหลายอย่างดังต่อไปนี้

1. เอกสาร

การใช้เอกสารเพื่อการนิเทศเป็นสิ่งที่กระทำกันมากที่สุดและดูเหมือนว่าจะได้ประโยชน์มากที่สุดด้วย เพราะในการจัดทำเอกสาร ผู้ผลิตมีโอกาสดันคว้าเตรียมการได้อย่างดี และสามารถแจกจ่ายให้แก่ผู้รับการนิเทศได้เป็นรายบุคคล ผู้รับการนิเทศก็มีโอกาสไปศึกษาจากเอกสารอย่างเต็มที่และสามารถเก็บไว้ทบทวนอีกได้ จึงนับเป็นสื่อการนิเทศที่มีคุณค่ายิ่ง เอกสารที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการนิเทศนั้นมีหลายอย่างเช่น คู่มือการเรียนการสอน เอกสารทางวิชาการ จดหมายข่าว วารสารต่าง ๆ เอกสารเหล่านี้สามารถใช้ในกรณีที่ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถออกไปได้ทั่วถึง เมื่อต้องการนิเทศเรื่องใดอย่างใดที่ชี้แจงในลักษณะเป็นเอกสารส่งไปก็จะช่วยได้ แต่มีปัญหาย่อยบ้างคือ ผู้ผลิตเอกสารไม่สามารถผลิตให้เป็นที่น่าสนใจเมื่อผู้รับการนิเทศไม่สนใจการนิเทศวิธีนี้จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2. โสตทัศนอุปกรณ์

ศึกษานิเทศก์พยายามแสวงหาวิธีการนิเทศหลาย ๆ วิธีก็เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าใจหลักการและวิธีการใหม่ ๆ ให้เขาเห็นปัญหา เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น จุดมุ่งหมายเหล่านี้จะบรรลุผลได้โดยง่ายนัก ถ้าได้เตรียมการนิเทศอุปกรณ์ที่เหมาะสมประกอบการนิเทศ อุปกรณ์เหล่านี้ได้แก่

2.1 การใช้ภาพโปร่งใส (Overhead Projectors) ศึกษานิเทศก์สามารถเตรียมเขียนข้อความ แผนภูมิหรือรูปภาพลงในแผ่นใส ผู้รับการนิเทศจะศึกษาจากภาพบนจอ ขณะที่ศึกษานิเทศก์อธิบายทำให้สามารถเข้าใจเรื่องแจ่มแจ้งขึ้น และผู้อธิบายเตรียมเรื่องไว้ล่วงหน้าได้

2.2 การใช้ภาพนิ่ง หรือสไลด์ เป็นการเตรียมอุปกรณ์ที่ช่วยให้ผู้บรรยายสามารถให้คำอธิบายได้ชัดเจน ผู้รับการนิเทศก็จะเข้าใจและสามารถซักถามกันได้

2.3 วิดีโอเทป เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้ผู้รับการนิเทศได้อยู่ในบรรยากาศของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่ผู้นิเทศต้องการ เพราะภาพที่ปรากฏมีความเคลื่อนไหวเหมือนสถานการณ์จริงทุกประการ และสามารถนำเสียงที่เกิดขึ้นจริงมาประกอบได้ด้วย เครื่องมือชนิดนี้ช่วยให้การอธิบายด้านการจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ ได้ชัดเจนเสมือนได้ไปดูการสอนจริง ๆ

2.4 เทปบันทึกเสียง ช่วยในการนำเสียงที่ต้องการมาถ่ายทอดได้ดี เช่น จะนิเทศวิธีการสัมภาษณ์พูดคุยกับชาวบ้านในการไปนิเทศที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน วิธีการพูดชักชวนให้ชาวบ้านมาร่วมในโครงการรณรงค์เพื่อการเรียนรู้หนังสือแห่งชาติ ทำให้ผู้รับการนิเทศเข้าใจและนำวิธีการไปปฏิบัติได้

2.5 แผนภูมิและรูปภาพ เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยในด้านสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้รับการนิเทศ การแนะนำเรื่องราวใหม่ ๆ หรือสิ่งที่สลับซับซ้อนด้วยคำพูดหรือตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว ประสบความสำเร็จได้ยาก หากมีแผนภูมิหรือรูปภาพประกอบจะช่วยให้ผู้รับการนิเทศเข้าใจง่ายและใช้เวลาน้อย

นอกจากวัสดุอุปกรณ์ที่กล่าวมาแล้วนี้ อาจมีอย่างอื่นอีกที่ช่วยเป็นสื่อสร้างความเข้าใจและถ่ายทอดความรู้ความคิดระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้นิเทศที่จะเลือกอุปกรณ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดผลให้มากที่สุด

3. ศูนย์ข้อมูลทางวิชาการ

เครื่องมือในการนิเทศอีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจและแตกต่างจากสองประเภทที่กล่าวถึงไปแล้วค่อนข้างมากคือ ศูนย์ข้อมูลทางวิชาการ เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา คือ ต้องการช่วยผู้ปฏิบัติงานให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนางานให้เกิดผลดี การมีแหล่งความรู้เพื่อช่วยให้ผู้ต้องการค้นคว้าได้ศึกษาอย่างสะดวก จึงเป็นวิธีดำเนินการได้ตรงเป้าหมายที่สุด ศึกษานิเทศก์ควรส่งเสริมให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทางวิชาการขึ้นให้เป็นไปในลักษณะของห้องสมุดเฉพาะ เช่น ศูนย์แนะแนวการศึกษานอกโรงเรียน เป็นศูนย์ที่รวบรวมเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ เช่น อุปกรณ์ช่วยนิเทศ อุปกรณ์การสอน สื่อต่าง ๆ หุ่นจำลอง ฯลฯ สำหรับเป็นตัวอย่าง และเป็นศูนย์ที่สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้แสวงหาความรู้ได้

การใช้ศูนย์ข้อมูลทางวิชาการเป็นสื่อในการนิเทศ ถ้าทำได้จริงและตรงตามเป้าหมายแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในศูนย์และบุคคลอื่นที่แสวงหาคำตอบในงานการศึกษานอกโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง

4. นิทรรศการ

ผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาสามารถจัดการจัดนิทรรศการเป็นเครื่องมือในการนิเทศการศึกษาได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เมื่อต้องการให้ผู้รับการนิเทศทราบเรื่องอะไร ก็จัดนิทรรศการ

หาผลงาน ข้อมูลและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นมาแสดง เช่น การจัดนิทรรศการสื่อและอุปกรณ์ การสอน การจัดนิทรรศการแนะแนวอาชีพ การจัดนิทรรศการความก้าวหน้าและความสำเร็จในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ เป็นต้น

นิทรรศการเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ศึกษานิเทศก์ไม่ควรมองข้าม หากได้มีการพิจารณาเป้าหมาย องค์กรประกอบและวิธีดำเนินการให้เป็นไปด้วยดีแล้ว การจัดนิทรรศการย่อมจะเป็นสื่อในการนิเทศได้เป็นอย่างดี

สื่อการนิเทศช่วยให้การนิเทศบังเกิดผลดี ความจริงแล้ววิธีการนิเทศก็มีหลายรูปแบบ สื่อประกอบการนิเทศก็มีมาก การนิเทศจะบังเกิดผลได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับวิธีการนั้น ๆ ด้วย

กล่าวโดยสรุป เทคโนโลยีเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการ ซึ่งวิธีการบางอย่างที่ ชักจูงจาเจจาจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น วิธีการที่ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ใหม่ขึ้นเรียกว่า นวัตกรรม ดังนั้น นวัตกรรมและเทคโนโลยีจึงมักจะใช้ควบคู่กัน ไปด้วยและเป็นสิ่งที่ส่งเสริมบทบาทของกันและกันอยู่เสมอ สื่อเทคโนโลยีเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา อย่างหนึ่ง การศึกษาจะพัฒนาประสิทธิภาพจะต้องอาศัยทั้งนวัตกรรมและเทคโนโลยีประกอบกัน

การนำแนวคิดและความรู้ใหม่ต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษานั้นเป็นเรื่องที่ควร จะพิจารณาอย่างรอบคอบ และคอยติดตามผลอย่างใกล้ชิด เพราะการศึกษานั้นกว่าจะให้ผลก็ต้อง ใช้เวลายาวนาน หากผิดพลาดก็จะเป็นผลเสียอย่างมาก แนวความคิดและความรู้ใหม่ ๆ ทาง การศึกษา ที่เรียกกันว่า "นวัตกรรม" (Innovation) นั้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในระบบการ ศึกษา หากสามารถจัดสิ่งเหล่านี้ได้เหมาะสมก็จะเกิดประสิทธิผลในวงการศึกษาเป็นอย่างดี

เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย เป็นวิธีการที่อาศัยความคิดเห็นและการหยั่งรู้ของผู้เชี่ยวชาญ เทคนิคเดลฟายเป็นกระบวนการที่เป็นระบบสำหรับใช้ในการหาข้อสรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับความน่าจะเป็นในอนาคต ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามแทนการเรียกประชุมเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้ที่สามารถให้ข้อคิดเห็นและชี้แนะในเรื่องที่ต้องการ ทั้งนี้เนื่องจากการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาประชุมพิจารณาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขเรื่องใดก็ตาม ปรากฏเสมอว่าความคิดเห็นที่ได้มีได้มาจากความคิดเห็นที่แท้จริงของแต่ละคน ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนมีความเกรงใจผู้เข้าร่วมประชุมคนอื่น การแสดงความคิดเห็นจึงไม่เป็นอิสระและแสดงออกได้เต็มที่ บางคนไม่ชอบบรรยากาศที่ประชุม บางคนมาประชุมเพราะผู้บังคับบัญชาให้มา มิได้เข้าร่วมประชุมด้วยความเต็มใจ— การที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นจึงเป็นไปอย่างเสียมิได้ สถานการณ์เช่นนี้ทำให้การแก้ปัญหาไม่ประสบความสำเร็จโดยสมบูรณ์ จึงได้มีการค้นคิดหาวิธีการที่จะให้ความคิดเห็นจากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญอย่างแท้จริง เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องที่สุด วิธีการหนึ่งที่ค้นคิดขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าวคือ เทคนิคเดลฟาย (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523)

การศึกษาวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ต้องการวิจัยได้เริ่มขึ้นอย่างมีระบบในปี พ.ศ. 2495 แต่เทคนิคนี้ได้ถูกบดบังเป็นความล้มเหลวเนื่องจากเป็นเทคนิคที่ทางกองทัพอากาศอเมริกันใช้ในการศึกษาและวิจัยต่าง ๆ เพิ่งมาเปิดเผยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2505 หลังจากกองทัพอากาศอเมริกันเข้ามาแล้วถึง 10 ปี (เกษม บุญอ่อน, 2522) เทคนิคเดลฟายนี้ ผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยของบริษัทแรนด์ (Rand Corporation) ชื่อ โอลาฟ เฮลเมอร์ (Olaf Helmer) และนอร์แมน ดาลกี (Norman Dalkey) เป็นผู้คิดและพัฒนาขึ้น และได้นำมาใช้รวบรวมกลุ่มความคิดเห็นในการพยากรณ์และวางแผนงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยได้เขียนบทความเรื่อง An Experimental Application of the Delphi Method to the Use of Expert ลงในวารสาร Management Science ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 เดือนเมษายน พ.ศ. 2506 อันเป็นการกระจายเรื่องราวเกี่ยวกับเทคนิคเดลฟายออกไปอย่างกว้างขวาง (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523) การแพร่หลายของเทคนิคเดลฟายเนื่องมาจาก

การแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน วิชาศาสตร์หลายสาขา และยังไม่มียุทธวิธีที่เป็นพื้นฐานสนับสนุนเพียงพอในการแก้ปัญหานั้น (Helmer, 1966) จึงจำเป็นต้องใช้การหยั่งรู้ของผู้เชี่ยวชาญในการคาดคะเนและวางแผนแก้ปัญหานั้น ๆ

ความหมายของเทคนิคเดลฟาย

ได้มีผู้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายไว้ต่าง ๆ กัน เช่น พิล (Pill, 1971) กล่าวว่า เทคนิคเดลฟายเป็นวิธีการนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาใช้อย่างเป็นระบบ ราชศัพท์ (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523 : อ้างอิงจาก Rasp, 1971) อธิบายว่า เทคนิคเดลฟายเป็นวิธีการที่มุ่งเอาชนะจุดอ่อนของการตัดสินใจที่ต้องขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่าง ๆ ที่มาจากการประชุมหรืออภิปราย เป็นต้น

โกลาฟ เฮลเมอร์ และ นิโกลัส เรสเชอร์ (ประยูร ศรีประสาธน์, 2523 : อ้างอิงมาจาก Helmer and Rescher) ได้ให้คำนิยามของเทคนิคเดลฟายว่า "เป็นโครงการที่จัดทำอย่างละเอียดรอบคอบในการที่จะสอบถามบุคคลด้วยแบบสอบถามในเรื่องต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นกลับมา โดยมุ่งที่จะรวบรวมการพิจารณาตัดสินใจและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปในอนาคต ในส่วนที่เกี่ยวกับเวลา ปริมาณและ/หรือสภาพที่ต้องการจะให้เป็น

ทอร์ตัน และคณะ (Thornton and other, 1975) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟายว่า "เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นวิธีที่จะชัดเจน และได้รับความความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง"

จากคำนิยามดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า เทคนิคเดลฟาย คือกระบวนการที่จะเสาะหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคตในเรื่องที่เกี่ยวกับเวลา ปริมาณและ/หรือสภาพการณ์ที่ต้องการจะให้เป็นไปโดยใช้แบบสอบถาม โดยที่เทคนิคเดลฟายมีลักษณะทั่ว ๆ ไป ดังนี้

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ไม่ต้องเผชิญหน้าและไม่ทราบซึ่งกันและกันว่าผู้เชี่ยวชาญคนอื่นเป็นใครบ้าง ทั้งนี้เพราะไม่ต้องการให้ความเห็นของคนอื่นมีอิทธิพล หรือมีผลกระทบต่อการศึกษาตัดสินใจของคนใดคนหนึ่ง

2. ผู้เชี่ยวชาญต้องตอบแบบสอบถามตามที่กำหนดให้ครบทุกขั้นตอน

3. เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ถูกต้องและเชื่อถือได้จึงมักใช้แบบสอบถามโดยวิธีการถามย้าหลาย ๆ รอบ

4. ใช้สถิติวิเคราะห์ทุกขั้นตอน เป็นการลดการกระจายของคำตอบของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง ซึ่งสถิติที่นำมาใช้คือสถิติเกี่ยวกับการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการวัดการกระจาย

เทคนิคเดลฟายจึงมีประโยชน์มากในการคาดการณ์ และวางแผนสำหรับอนาคต โดยเฉพาะในด้านการวางแผนการศึกษา และด้านอื่น ๆ

ราสพ์ (Rasp, 1974) กล่าวว่า เทคนิคนี้ยังทำให้ได้ข้อมูลที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ประสบความสำเร็จได้ เพราะข้อมูลที่ได้อาจแสดงให้เห็นว่าคำตอบของกลุ่มนั้น สนับสนุนหรือคัดค้านข้อตกลงที่จะมีขึ้นและจะแสดงให้เห็นถึงลำดับของความคิดเห็นที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกันด้วย

เทคนิคเดลฟาย มีความเป็นปรนัยและแม่นยำในการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาใช้แก้ปัญหามากกว่าการจัดประชุมการอภิปรายและวิธีการต่าง ๆ ที่บุคคลต้องมาเผชิญหน้ากัน เนื่องจากสามารถป้องกันอิทธิพลที่มีต่อกันในระหว่างผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นได้ ผู้ร่วมแก้ปัญหา ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและเต็มที่ ไม่ต้องคำนึงว่าจะสอดคล้องกับความคิดเห็นของบุคคลอื่นหรือไม่ ความเชื่อมั่นของเทคนิคเดลฟายจะยิ่งสูงขึ้นหากการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญมีความละเอียดรอบคอบได้ผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหานั้นจริง ๆ สำหรับจำนวนผู้เชี่ยวชาญนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่ม แมคมิลแลน (เกษม บุญอ่อน, 2522 : อ้างอิงมาจาก McMillan, 1971) ได้เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่จะใช้ในการวิจัยและค่าการเปลี่ยนแปลงของความคลาดเคลื่อนในการประชุมประจำปีของสมาคมจูเนียร์คอลเลจแห่งแคลิฟอร์เนีย (California Junior College Association) เมื่อปี พ.ศ. 2514 ดังตารางที่ ก

ตาราง ก จำนวนผู้เชี่ยวชาญและการลดลงของความคลาดเคลื่อน

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	ความคลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนลดลง
1 - 5	1.20 - 0.70	0.50
5 - 9	0.70 - 0.58	0.12
9 - 13	0.58 - 0.54	0.04
13 - 17	0.54 - 0.50	0.04
17 - 21	0.50 - 0.48	0.02
21 - 25	0.48 - 0.46	0.02
25 - 29	0.46 - 0.44	0.02

จากตารางที่ ก แสดงว่า เมื่อใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก การวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายจึงควรรวบรวมผู้เชี่ยวชาญจำนวนตั้งแต่ 17 คน

จากทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2528) กล่าวว่า เทคนิคเดลฟายเป็นกระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็น หรือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับอนาคตจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องนัดสมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้มาประชุมพบปะกัน แต่ขอร้องให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจปัญหาในรูปแบบของการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเทคนิคนี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในที่ต่าง ๆ ได้โดยไม่มีข้อจำกัด รวมทั้งยังประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย นอกจากนี้เทคนิคเดลฟายยังช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิดเห็นของผู้อื่นหรือเสียงส่วนใหญ่

สำหรับกระบวนการใช้เทคนิคเดลฟายในการศึกษาความต้องการจำเป็นของสังคมและนักเรียนนั้น ผู้ดำเนินการวิจัย (นักวิจัย) จะต้องเริ่มจากการคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อรวม

ตอบแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญที่นี้หมายถึงผู้ที่ได้รับการฝึกฝนและมีความรู้เป็นเลิศในสาขานั้น ๆ หรือเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่นักวิจัยต้องการได้ ยกตัวอย่างเช่น ในการจัดทำหลักสูตร นักพัฒนาหลักสูตรต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านการพัฒนาการทางร่างกาย บัญญา และจิตใจ ตลอดจนลักษณะกระบวนการเรียนรู้ หรือจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัย สติปัญญา และความสนใจของนักเรียน ข้อมูลเหล่านี้เราอาจหาได้จากผู้เชี่ยวชาญซึ่งในที่นี้อาจเป็นแพทย์ นักวิชาการศึกษานในสาขาต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง และสามารถให้ข้อมูลที่ต้องการได้ เมื่อได้รายชื่อของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแล้ว นักวิจัยจะต้องส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหลายรอบเพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ตรงความเป็นจริง และน่าเชื่อถือ โดยทั่วไปมักจะถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญประมาณ 3-4 รอบ ดังนี้

รอบที่ 1 นักวิจัยจะส่งแบบสอบถามปลายเปิดไปให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถาม ในรอบนี้เป็นการถามอย่างกว้าง ๆ เพื่อต้องการเก็บรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน ยกตัวอย่างเช่น (1) ในสภาพของสังคมปัจจุบัน ท่านคิดว่านักเรียนในระดับประถมศึกษามีปัญหาและความต้องการ ตลอดจนความสนใจอะไร (2) ท่านคิดว่าหลักสูตรในระดับประถมศึกษาที่ใช้อยู่ในขณะนี้สามารถสนองความต้องการของสังคมและนักเรียนได้หรือไม่ เพราะเหตุใด (3) ท่านคิดว่าปัญหาและความต้องการ หรือความคาดหวังของสังคมต่อการศึกษานักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร เป็นต้น

นักวิจัยอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างแบบเปิดและไม่จำกัดคำตอบ (Non-directive, open-ended, semi-structured interview) กล่าวคือ มีการเตรียมหัวข้อหรือประเด็นที่จะถามไว้ล่วงหน้า ไม่ถามแบบขึ้น ๆ แต่จะปล่อยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ผู้สัมภาษณ์มีหน้าที่เพียงบันทึกและตั้งใจฟัง และทำการสรุปการสัมภาษณ์จากบันทึกที่จดไว้เมื่อจบหัวข้อที่สัมภาษณ์ในข้อหนึ่ง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ปรับปรุงแก้ไขคำสัมภาษณ์ และผู้สัมภาษณ์มีความเชื่อมั่นว่าได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

รอบที่ 2 หลังจากที่ได้ข้อมูลจากแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ในรอบแรกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแล้ว นักวิจัยจะรวบรวมความคิดเห็นที่ได้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน และนำมาวิเคราะห์พิจารณา รวมทั้งตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก จากนั้นก็จัดสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 ส่งกลับไปยัง

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นอีกครั้ง แบบสอบถามรอบนี้ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนต้องลงมติจัดระดับความสำคัญของแต่ละข้อในรูปแบบของการให้เปอร์เซ็นต์ (Percentage) หรือแบบมาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) รวมทั้งเขียนเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยของแต่ละข้อลงในช่องว่างที่เว้นไว้ตอนท้ายประโยค นอกจากนี้หากมีคำถามข้อใดที่ไม่ชัดเจน หรือควรมีการแก้ไขสำนวน ผู้เชี่ยวชาญสามารถเขียนคำแนะนำลงในช่องว่างดังกล่าวได้อีกด้วย

รอบที่ 3 หลังจากได้รับแบบสอบถามรอบที่ 2 จากผู้เชี่ยวชาญคืนแล้ว นักวิจัยจะนำคำตอบแต่ละข้อคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (Interquartile Range) แล้วสร้างแบบสอบถามใหม่โดยใช้ข้อความเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 2 เพียงแต่เพิ่มตำแหน่ง Median, Interquartile Range และตำแหน่งที่ผู้ตอบท่านนั้น ๆ ได้ตอบในแบบสอบถามฉบับรอบที่ 2 แล้วส่งกลับไปให้ผู้ตอบท่านนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง จุดประสงค์ของแบบสอบถามรอบนี้เพื่อให้ผู้ตอบได้เห็นความแตกต่างระหว่างคำตอบเดิมของตัวเอง Median และ Interquartile Range ของคำตอบที่ได้จากกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด แล้วพิจารณาทบทวนอีกครั้งว่าต้องการยืนยันคำตอบเดิมหรือต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ หากต้องการยืนยันคำตอบเดิม ก็ได้รับการขอร้องให้เขียนเหตุผลสั้น ๆ ลงตอนท้ายของแต่ละข้อความ การส่งแบบสอบถามในรอบนี้ จะจัดส่งไปให้กับผู้ตอบและส่งคืนแบบสอบถามรอบที่ 2 แล้วเท่านั้น

รอบที่ 4 นักวิจัยจะทำตามขั้นตอนเดียวกับรอบที่ 3 คือคำนวณหาค่า Median, Interquartile Range จากคำตอบที่ได้มาใหม่ แล้วใส่ลงในแบบสอบถามที่มีรูปแบบและเนื้อหาเช่นเดียวกับฉบับในรอบที่ 3 รวมทั้งใส่ตำแหน่งของผู้ตอบท่านนั้น ๆ ในฉบับที่ 3 ด้วย จากนั้นส่งไปให้ผู้ตอบพิจารณาทบทวนคำตอบอีกครั้ง

โดยทั่วไป มักจะตัดการส่งแบบสอบถามในรอบที่ 4 แล้วใช้ผลที่ได้ในรอบที่ 3 พิจารณาเสนอผลการวิจัย เพราะความคิดเห็นในรอบที่ 3 และรอบที่ 4 มักมีความแตกต่างกันน้อยมาก

จุดเด่นและจุดด้อยของเทคนิคเดลฟาย

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2528) ได้กล่าวถึงจุดเด่นจุดด้อยของเทคนิคเดลฟายว่า

จุดเด่นของเทคนิคเดลฟาย

1. เป็นเทคนิคที่สามารถรวบรวมความคิดเห็นโดยไม่ต้องมีการพบปะประชุมกัน ซึ่งเป็นการทุ่นเวลาและค่าใช้จ่ายอย่างมาก

2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นคำตอบที่น่าเชื่อถือ เนื่องจาก

ก. เป็นความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นอย่างแท้จริง

ข. ได้มาจากการ.yahooหลายรอบจึงเป็นคำตอบที่ได้กลั่นกรองมาอย่าง

รอบคอบ

ค. ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่และ

อิสระ ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางความคิดหรืออำนาจเสียงส่วนใหญ่ เพราะผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นจะไม่ทราบว่ามีใครอยู่ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญบ้าง และไม่ทราบด้วยว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นอย่างไร

3. นักวิจัยสามารถระดมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้โดยไม่ต้องจำกัดทั้งในเรื่องจำนวนผู้เชี่ยวชาญ สภาพภูมิศาสตร์ หรือเวลา

4. เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ยากนัก และได้ผลอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ

5. นักวิจัยสามารถทราบลำดับความสำคัญของข้อมูล และเหตุผลในการตอบ รวมทั้งความสอดคล้องในเรื่องความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี

จุดด้อยของเทคนิคเดลฟาย

1. ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือกมิใช่เป็นผู้มีความสามารถหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความเชื่อมั่นได้

2. ผู้เชี่ยวชาญไม่ได้มาให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างแท้จริงโดยตลอด

3. นักวิจัยขาดความรอบคอบหรือมีความลำเอียงในการพิจารณาวิเคราะห์คำตอบที่ได้ในแต่ละรอบ

4. แบบสอบถามที่ส่งไปสูญหายระหว่างทางหรือไม่ได้รับคำตอบกลับมาครบในแต่ละรอบ